

EN HOLISTISK SYNTES – DEL 3

- *universum och medvetandet*

I vår strävan att förstå verkligheten möter vi tre oupplösliga perspektiv – filosofi, vetenskap och teologi – som tillsammans bildar en helhet, en triangel där varje sida är nödvändig för att triangeln ska existera. Om någon sida tas bort faller strukturen samman och förklaringen blir ofullständig.

Det immanenta och transcendentala i det stora: universum

Universum är det oändligt stora och komplexa kosmos där vi lever. Men vi lever *inom* universum, och därför kan vi aldrig betrakta det helt objektivt utifrån. All vetenskaplig observation och all vår kunskap om universum är per definition *immanent* – den sker inifrån, begränsad av tid, rum och våra sinnen.

Det innebär att universum, trots all sin omfattning, är subjektivt i förhållande till sig själv: det kan inte "granska sig själv" helt och hållet, eftersom allt som ingår i det är en del av det hela. Vi kan inte kliva utanför universum och betrakta det som en helhet, utan måste nöja oss med olika perspektiv inifrån, vilka alla är delvis begränsade.

Det är som om universum är ett oändligt rum där vi alla är inneboende, men ingen har tillgång till en utvändigt betraktande vy.

Det immanenta och transcendentala i det lilla: medvetandet

Medvetandet, å andra sidan, är vårt inre upplevda "jag" – hur det känns att vara just jag, här och nu. Precis som universum är medvetandet ett mysterium med en inre subjektivitet. Vi kan kartlägga hjärnans fysiska processer med hjälp av vetenskapen, men själva upplevelsen, det som kallas *qualia*, kan inte studeras objektivt utifrån utan är endast tillgängligt inifrån.

Medvetandet är på så sätt också självrefererande och subjektivt, och kan inte betrakta sig själv objektivt – det kan aldrig kliva utanför sig själv och se sig som en helhet. Det är som en spegel som speglar sin egen yta, men aldrig kan se sig själv från utsidan.

Parallellen mellan det stora och det lilla

Här träder en tydlig parallell fram: både universum och medvetandet har en immanent dimension – det som finns inuti, begränsat och subjektivt – och en längtan eller antydning om det transcendentala – något bortom, något som kan omfatta och förstå helheten.

Men varken universum eller medvetandet kan själva bli sin egen transcendentala observatör eller förstå sig själv i totalitet. Därför blir det nödvändigt att introducera en tredje dimension – en tänkt verklighet som inte är begränsad av immanensens villkor.

Gud som hypotes och teologi

I filosofin har denna tredje dimension formulerats som en hypotes om en verklighet som står utanför och överskrider både universum och medvetandet. Denna idé, som i många traditioner kallas Gud, har sedan utvecklats till teologi – en systematisk utforskning och förklaring av det transcendentala.

Gud framstår som det enda verkligt *objektiva* perspektivet, som kan betrakta och omfatta både universum och medvetandet utan att själv vara begränsad av deras inre gränser. Gud är den som existerar bortom tid, rum och subjektivitet. I den bibliska traditionen uttrycks detta med det centrala och djupa namnet:

"Jag är den jag är"

hebreiska: Ehyeh Asher Ehyeh
(2 Mosebok 3:14)

Denna hypotes är förstås en filosofisk och teologisk idé och omöjlig att vetenskapligt bevisa. Den är ett försök att ge en fullständig och sammanhängande bild av verkligheten som förenar den immanenta och den transcendentala verkligheten, den subjektiva och den objektiva, det stora och det lilla.

Bibelord

Om Guds allvetande relation till vårt inre medvetande:

"Han känner våra hjärtan, han vet vad som finns i människan."
(Johannes 2:25)

"Du omsluter mig bakom och framför, och lägger din hand på mig."
(Psaltaren 139:5)

Om Guds transcendens över universum och hans eviga väsen:

"Förrän bergen föddes och du skapade jorden och världen, från evighet till evighet är du Gud."
(Psaltaren 90:2)

"Jag är Alfa och Omega, begynnelsen och slutet, säger Herren Gud."
(Uppenbarelseboken 22:13)

Så i den holistiska syntesen behövs således:

- **Filosofi**, som hjälper oss att ställa de grundläggande frågorna om verklighetens natur, våra kunskapsgränser och den subjektiva erfarenhetens villkor.
- **Vetenskap**, som systematiskt utforskar och förklarar den materiella världen och hjärnans mekanismer, så långt det är möjligt.
- **Teologi**, eller hypotesen Gud, som försöker formulera och förstå det transcendentala som överskrider både det yttre kosmos och det inre medvetandet.

Ingen sida kan utelämnas utan att förståelsen av verkligheten blir ofullständig. Det är i mötet och integrationen mellan dessa tre perspektiv som vi kan närma oss en djupare och mer levande förståelse av vad verklighet, medvetande och existens är – i både det oändligt stora och det innerligt lilla.